

1. Tjedni kulturni prilog Mediterran

Godina XV ■ Broj 755 ■ 21. veljače 2010.

Interview: Davor Vrankić, akademski slikar s međunarodnom umjetničkom reputacijom

Davor Vrankić: «Je T'aim
Beaucoup», 2008. olovka na papiru

POVRATAK DIGNITETA SLICI

Dozvoli da te učinim stvarnim, naziv je samostalne izložbe crteža Davora Vrankića kojoj se ovaj vrsni autor, malo poznat domaćoj javnosti upravo predstavlja riječkoj publici u Malom salonu. Riječani su se s njegovim djelima imali priliku susresti kroz Međunarodnu izložbu crteža riječkog Muzeja moderne i suvremene umjetnosti koji mu je 2001. dodijelio i otkupnu nagradu, no njegova recepcija na domaćoj sceni ni izbliza ne prati reputaciju koju uživa u međunarodnim okvirima. Vrankić od 1991. godine živi u Parizu, a svojim crtežima koje ispunjavaju prizori deformirane realnosti u začudnim kombinacijama podjednako stvarnih i fantastičnih motiva, prisutan je u zbirkama vodećih svjetskih muzeja, te privatnih kolekcija, kao što su njujorška MoMA ili amsterdamska Overholland kolekcija.

Iako živi usred Europe, priča o njegovu uspjehu zapravo kreće iz New Yorka, da bi ga s tri izložbe netom priređene u Zagrebu, Osijeku i Rijeci naposljetku otkrila i Hrvatska.

Iako ste stekli zavidnu međunarodnu reputaciju, domaćoj ste publici malo poznati: je li to stvar spleta okolnosti, jer ste odmah nakon diplome otišli u Pariz, ili možemo govoriti i o inertnosti ovdšnjih institucija?

– Mislim da je u prvo vrijeme to bila posljedica mog izbora da odem u Francusku, tamo razvijem opus i pokušam napraviti karijeru. Niz godina bio je potreban da bih uopće izgradio neki svoj stil, upoznao umjetničko okruženje u koje sam došao i počeo sa izlaganjima. Do stvarnoga pomaka u moje slučaju došlo je odlaskom u New York 1998. godine. Sljedeće godine imao sam prvu samostalnu izložbu u Osijeku koja je bila retrospektivan prikaz mog osmogodišnjeg rada, te uopće prva samostalna izložba u Hrvatskoj. Isti ti radovi poslije su bili izlagani na samostalnoj izložbi u New Yorku, u Stadeljick Muzeju u Amsterdamu, da bi na kraju završili u prestižnim kolekcijama: Ronald S. Laudera, Overholland kolekciji, te u MOMI. No, osim Osijeka, nigdje drugdje u Hrvatskoj nisu bili pokazani.

Susret s Parizom

Zbog čega ste otišli baš u Pariz i kako je izgledao susret s tim gradom?

– Odmah nakon diplome dobio sam mogućnost dvomjesečnog studijskog boravka u Parizu. Taj susret s Parizom, taj dodir sa svime o čemu ste čitali, o čemu su vam pričali, sva ta gomila impulsa, provokacija – bila je tako snažna da mi je ideja o povratku bila potpuno neprihvatljiva. Da bih stekao status koji će mi omogućiti daljnji boravak, upisao sam Fakultet za likovnu umjetnost «Arts Plastiques» na kojem sam studirao sljedeće četiri godine, a pristup je ondje bio uglavnom teoretski. Tako sam s jedne strane razvijao vlastiti opus, kao praktičan rad, a s druge strane sam imao priliku dobiti jedan baš dobar uvid u likovnu teoriju. U cijelom tom periodu povremeno sam izlagao, kao i većina umjetnika u Parizu – lijevo i desno, po malim galerijama...

Kazete da ste se dugo tražili, da je dugo trebalo da izgradite vlastiti stil. Kako je izgledalo to traženje?

– Na zagrebačkoj Akademiji diplomirao sam s jednom serijom crteža u geometrijskom stilu. No, dotičaj s Parizom, s Picassom i njegovim djelom, potaknuo me na eksperimentiranje. Pokušao sam dotaknuti različite medije; neko vrijeme sam se bavio slikanjem, no na kraju se izbor olovke od 0,9 mm isprofilirao i iščistio kao nešto logično.

Koliko je trajao put prepoznavanja vašeg rada do afirmacije na tamošnjoj likovnoj sceni, a potom i u Americi. Postoji li neki trenutak kojeg možemo smatrati prijelomnim?

DAVOR VRANKIĆ

Mirko Ilić jedan od prvih kupaca u Americi

Jedan od prvih kupaca vaših radova u Americi bio je Mirko Ilić koji je oblikovao i katalog izložbe »Dozvoli da te učinim stvarnim«. Njega ste od ranije poznavali?

– Ne. Prije prvog odlaska u Ameriku skupio sam brojeve, adrese, kontakte i kad sam došao – počeo sam telefonirati. Po istom principu nazvao sam Mirka Ilića i pitao mogu li mu doći pokazati radove. On je to vrlo susretljivo prihvatio, a kad sam stigao i razmotao radove, Mirko se oduševio. Odmah je pozvao i Milona Glasera, a tada je i kupio crtež iz ciklusa »Vivisekcija psa« koji i danas visi na zidu u njegovom studiju. Zanimljivo je da je taj crtež poslije iskoristio za plakat 14. međunarodne izložbe crteža u Rijeci i da je taj plakat dobio Zlatnu medalju Udruženja američkih ilustratora, premda nije raden kao ilustracija, kojom se nikad nisam ni bavio. Od tada se prilikom svakog mog posjeta New Yorku vidimo i čujemo, a Mirko je došao i na izložbu u Zagrebu.

Razotkrivanje privida

Kao u Matrixu, možemo kazati da vaš rad konstruira iluziju koja govori o našoj stvarnosti, a istodobno je to priča o stvarnosti kao o iluziji?

– Moj rad je ustvari potpuna rekonstrukcija stvarnosti. Pri čemu mi je presudno zaobilaženje, izbjegavanje ili razotkrivanje privida, a osobito tog najsnažnijeg privida da je sve tako kako izgleda.

Danas smo svjedoci umjetnosti u kojoj prevladava jedna horizontalna tendencija. Stalno smo u nekom konstatiranju stvarnosti i bavljenju dnevnim problemima. A meni je uvijek bila zanimljivija vertikalna umjetnost koja nastoji transcendirati, odvesti negdje gdje nismo bili, a ne vidjeti ono što stalno vidimo. Smatram da se suvremenost u umjetnosti ne očituje u bavljenju dnevnim problemima, već nastojanjem da se uhvati duh vremena. Što možda nije očito na prvi pogled u mojim djelima, nego negdje u dubini. U tom smislu mogu reći da sam tu suvremenost, taj duh vremena nastojao dobiti koncipiranjem prostora, u kojem se sve prožima. To je prostor koji se neprestano kreće, u kojem ne postoji točka na koju se možemo fokusirati. Sve materije koje su izrađene u isti tren nam se čine jako bliskim i prepoznatljivim, a na drugi pogled vidimo da se radi o nečemu potpuno stranom. Mislim da taj efekt istodobno prepoznatljivog, a na drugi pogled potpuno stranog izražava duh današnjeg vremena, u kojem nam se sve čini nevjerojatno jasnim, nikad jasnijim nego prije, a istodobno nam sve izmiče.

S. RUBINIĆ

ŽELIM SLICI VRATITI DIGNITET

nastavak s 1. stranice

– Prijelomni je trenutak zapravo odlazak u New York 1998. Problem u Parizu je bio taj što u Francuskoj nije postojala tradicija crteža. Moj rad je u to vrijeme bio još više okrenut eksplicitnoj figuraciji i naraciji. Ljudi su bili fascinirani, intrigirani, ali jednostavno je taj način rada u to vrijeme bio loše viđen. Uvijek se nastojalo strpati ga u ladicu stripa i ilustracije, što uopće nije, a strip i ilustracija u to su vrijeme pak bili »niža umjetnost«. I tu me se nastojalo ekspedirati.

Upravo iz tog nekog razloga počeo sam raditi sve veće crteže, nastojeći svemu dati jedan dojam koji je slikarski. Dojam slike koja opstaje sama, koja ništa ne ilustrira, koja nije strip, nego je povratak dignitetu slike i crteža. Živimo u vremenu u kojem je slika sveprisutna i ustvari je postala potpuno banalna. Izgubila je svaki dignitet, izgubili smo refleks da u njoj uopće tražimo značenje. Koristeći se suvremenim vizualnim rekvizitorijem, moja je težnja vratiti slici njezin dignitet i značenje.

Izgubljeni crteži

Je li teško ostati dosljedan sebi i svojim idejama u situaciji kad ih sredina ne podržava?

– Mislim da takve okolnosti mogu biti i jako poticajne, jer izazivaju efekt onog pozitivnog inata koji vam daje snage da ustrajete. Ja

sam u sebi mislio: »Ok, jednog dana ćete valjda shvatiti o čemu se radi.« I krajem 90-ih stvari su se zaista lagano počele mijenjati. Ljudi su polako počeli prepoznavati nešto drugo u tom crtežu, osim hvatanja za naraciju i figuraciju. Počeli su prepoznavati poigravanje s prostorom koji je konstruiran na principu potpuno nove vizualnosti.

U tom smislu je odlazak u New York bio nevjerojatno poticajan. Jer, tamo sam u kontaktu s ljudima i predstavljajući rad po galerijama, dobio povratni efekt kakav sam priželjkivao. U New Yorku su stvari puno slobodnije. Koliko god nedostatak tradicije može biti problematičan, toliko otvara jedan prostor slobode. Ondje se nisu referirali uvijek iznova na nadrealizam, Hieronimusa Boscha i sve što je bilo u Evropi, nego su počeli govoriti o fotografiji, o filmu, o prostoru koji puca i izlazi izvan slike, kao u »Matrixu«.

Vezano uz vaš prvi susret s Amerikom, poznata je i vrlo zanimljiva epizoda gubljenja crteža.

– U New York sam krenuo s koferom u kojem sam nosio srolane crteže i počeo obilaziti galerije. Petog dana zastao sam na ulici da telefoniram u Francusku i spustio kofer na ulicu, da bih u jednom trenutku shvatio kako je kofer nestao. Netko ga je ukrao dok sam razgovarao! Sljedećih nekoliko sati preturao sam po obližnjim kontejnerima, u nadi da je kra-

dijevac možda bacio kofer, kad je shvatio da se radi o crtežima, ali nisam našao ništa. Međutim, nevjerojatan obrat je uslijedio sutradan. Telefonom su me nazvali iz Pariza i dali mi broj osobe koja ima sve moje crteže. Bio je to Alberto Mantilla, dizajner iz Kolumbije, koji živi i radi radi u New Yorku. Te je večeri, vraćajući se kući, na pločniku u Sohou vidio elegantnog gospodina koji prodaje crteže. Predstavio se kao autor crteža, za koje je rekao da su originalni, a prodavao ih je jeftino zajedno s koferom, jer je – u problemima.

Shvativši o čemu se radi, Mantilla je sve cr-

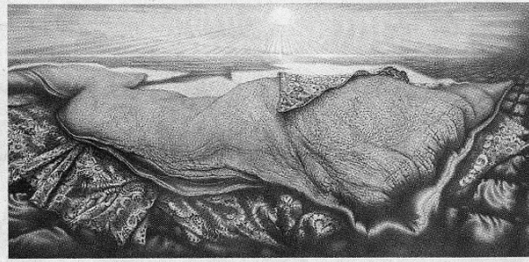
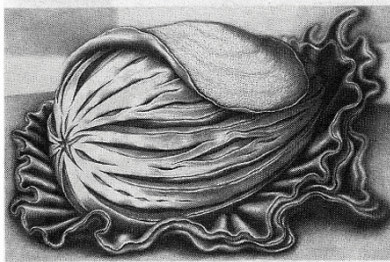
Živimo u vremenu u kojem je slika sveprisutna i ustvari je postala potpuno banalna. Izgubila je svaki dignitet, izgubili smo refleks da u njoj uopće tražimo značenje. Koristeći se suvremenim vizualnim rekvizitorijem, moja je težnja vratiti slici njezin dignitet i značenje

teže kupio za oko 150 dolara. Kad je došao kući, pokušao je dešifrirati potpis, ali nije uspio. Međutim u torbi je slučajno ostala jedna pozivnica za izložbu u Parizu, na kojoj je našao broj telefona galerije u kojoj sam trebao izlagati, pa ih je nazvao i sve je sretno završilo. S Mantillom me otada veže prijateljstvo, pa kad sam u New Yorku radim u njegovom studiju, gdje su nastali i crteži iz serije predstavljeni na ovoj izložbi.

Filmski scenarij

Ta je priča dostojna filmskog scenarija, a jedva sam vas nagovorila da je ispričate. U čemu je problem?

– U tome što sam je više puta ispričao. A osim toga, nije to jedini put da sam gubio crteže. Imao sam još dramatičnijih iskustava. U New Yorku sam 2003. imao dogovoren nastup na skupnoj izložbi crteža u galeriji Future Inc. Godinu prije čuo sam se s galeristom koji mi je ostavio slobodu da napravim što hoću, i ja sam naravno odlučio napraviti crtež od sedam i pol metara. Na njemu sam radio godinu dana, a kad je došao trenutak izložbe, pažljivo sam ga smotao, stavio u tubu i krenuo na put. Inače sam na putovanjima u avion uvijek ulazio s tubom. Nije bilo šanse da se odvojim od crteža i nije bilo nikakvih problema da se za njih nađe mjesta. No, ovaj put je pilot krajičkom oka ugledao tubu i re-

kao da tako neće letjeti. Pokušao sam ga odobrovoljiti, uslijedilo je pola sata pregovaranja, ali ostao je nepopustljiv, tako da je crtež morao u prtljagu, s obećanjem da neće biti nikakvih problema.

No, kad smo sletjeli na Kennedy, sve stvari su izašle, a moje tube nema. Odem kod službenika, pitam kad će ostatak prtljage, a oni kažu – sve je izašlo, nema više ničega. Mislio sam da će me strefiti srčani udar! Otišao sam u biro za izgubljene stvari, ali ni tamo mi nisu znali reći ništa, osim da će se potruditi ući u trag tubi i obavještavati me o razvoju događaja. Izložba je bila za četiri dana i prvi put sam se trebao sresti s galeristom Hudsonom. Došao sam i rekao: »Ja sam tu, ali nema crteža...« Srećom, on je to smireno prihvatio.

Prvi dan je prošao bez ikakvih informacija. Svako sam malo nazivao, ali ništa. Drugi dan neizvjesnost se nastavila, sve do večeri kad su me nazvali i konačno javili da je tuba nađena u Parizu, jer se ispostavilo da je nisu ni unijeli u avion. Rekao sam: »Odlično! Ima još dva dana do izložbe!« Ali ni sutradan – crtež ne stiže. Zovem; nisu ga ni poslali. Kažu mi, stići će krajem dana, oko 9 navečer. U idućem pozivu kažu da čekam do 10, a zatim javljaju da mu se mogu nadati oko ponoći. I tako iz sata u sat. Negdje pred zoru sam se jednostavno pomirio da crteža nema. Ujutro oko 9 sati počeo sam nešto raditi, kadli netko zvonio – crtež je stigao! Uzео sam ga i odjurio u galeriju, gdje je već sve bilo postavljeno. Ostalo je još toliko vremena da crtež razmotam i postavim na mjesto koje ga je čekalo. U 17 sati izložba je otvorena kao da se ništa nije dogodilo.

U zbirci MoMA-e

Jedan ste od naših malobrojnih umjetnika čiji su radovi zastupljeni u njujorškom Muzeju moderne umjetnosti. Kako ste ušli u MoMA-u?

– Nakon samostalne izložbe koju sam 2001. imao u Stadelijku Muzeju u Amsterdamu, tada izložene radove otkupio je Christian Braun za svoju Overholland kolekciju koja je najveća privatna kolekcija suvremenog crteža u Nizozemskoj. Braun je ujedno član komisije u MoMA-i pa je zajedno s Ronaldom Lauderom, najvećim američkim kolekcionarom koji je i počasni predsjednik MoMA-e, predložio da uđem u zbirku. Njih dvojica su dva moja velika crteža zapravo ponudili kao donaciju.

Kako se uopće dolazi u kontakt s tim ljudima. Kako vas oni primijete? Izgubite slike, a oni ih pronađu?

– Među raznim telefonskim brojevima koje sam imao po dolasku u Ameriku bio je broj jedne Francuskinje koja je radila za Ronalda Laudera, što ja tada nisam znao, niti sam uopće znao tko je Lauder. Ona je željela kupiti jedan rad, tako da smo dogovorili rendez-vous, a mjesto sastanka bio je Trump Tower, 23. kat. Našli smo se u predvorju na čijim sam zidovima zapazio radove Kiefera, Sigmara Polkea, Boya, Klimta, Gerharda Richtera... no pomislio sam, u New Yorku sam, to je normalno. Pokazao sam joj radove, no ona je kazala kako to baš i nije stvar koju nju zanima, ali da bi mogla učiniti nešto što još nikad nije napravila – možda bi Lauderu mogla probati sugerirati da to pogleda. Naravno da je on čovjek koji nizašto nema vremena, koji ne želi ništa gledati. Ali uspjela je u tome i dogovorila mi sastanak sutradan. Pojavio sam se s crtežima, razmotao ih u njegovom birou, a namještenici su svako malo dolazili govoreći: »Gospodin Lauder će doći za pet minuta. Gospodin Lauder će doći za 10 minuta. Gospodin Lauder malo kasni...«

Kad je napokon došao, pogledao je crteže i rekao »Odlično!«. Pitao je koliko koštaju i odmah odlučio kupiti pet velikih i dva manja formata. Što je bilo gotovo nevjerojatno, ali još nisam shvaćao u kojim razmjerima. Tek poslije, u razgovoru s ljudima, kad sam rekao da sam sreo Ronalda Laudera i da je kupio par mojih crteža, shvatio sam o kome se radi. »Pa to je čudno, kako si ga uopće susreo«, pitali su u nevjericu. »Jednostavno! Samo sam nazvao i dogovorio susret u Trump Toweru.« Ali Amerika je mjesto gdje su takve stvari moguće. Mada moram priznati da sam imao

sreće, vjerujem da je presudnu ulogu u svemu odigrala kvaliteta rada. No, treba uvijek imati i tu mogućnost, doći do pravog kontakta.

Crtačka disciplina, kao što ste i sami naznačili, dugo je bila podcijenjena. No, kažete da su u novije vrijeme zapuhali drugi vjetrovi, da postoji tendencija povratka crtežu?

Stalno potvrđivanje

– Da, ovo je četvrta godina kako se u Parizu organizira Salon suvremenog crteža koji ima nevjerojatno dobar odziv. Mislim da se ljudi vraćaju crtežu kao nečemu bazičnom, izvornom, kao nečemu što sadrži nešto neposredno i direktno od samog autora. Crtež često nudi veću neposrednost nego slika. Oni koji koriste samo crtež su dosta rijetki, ali ipak postoje.

Doticaј s Parizom, s Picassom i njegovim djelom, potaknuo me na eksperimentiranje. Pokušao sam dotaknuti različite medije, neko vrijeme sam se bavio slikanjem, no na kraju se izbor olovke od 0,9 mm isprofilirao i iščistio kao nešto logično

S obzirom na današnju reputaciju, zanimljiv je podatak iz vaše biografije i to da dva puta niste uspjeli upisati akademiju.

– Prvi neuspjeh pokušaj imao sam u Sarajevu. Nakon što sam bio odbijen, upisao sam građevinu kako ne bih gubio vrijeme nego radio nešto korisno i pametno. Ali to se jednostavno pokazalo kao loš izbor, nije funkcioniralo. Nakon toga sam otišao na prijemni u Zagreb, ali ni tu nisam prošao. No, iste sam se godine opet prijavio i u Sarajevo, gdje su me ovaj put primili. Tamo sam ostao dvije godine, a potom se prebacio u Zagreb gdje sam i diplomirao.

Što vam zapravo znači ovaj ciklus izložbi u Zagrebu, Osijeku i Rijeci kojim se prvi put predstavljate široj hrvatskoj javnosti.

– Mislim da je uvijek važno u jednom trenutku doći tamo odakle ste krenuli. Moja prva samostalna izložba u Osijeku 1999. godine bila je svojevrsna retrospektiva mojih deset godina rada. S ovim izložbama 2010. taman se opet pokriva jedan period od deset godina. Iako bi se simbolički moglo kazati da su to periodi u kojima neke stvari nastoje zaokružiti i vidjeti što se dogodilo. A što se tiče moje afirmacije vani, važno je znati da je tamo najveći problem trajati. Neke vam stvari mogu upaliti jednom, dvaput, pa i tri puta, ali to nije garancija da će se tako nastaviti. Dolaze novi ljudi koji su isto tako puni energije kao što ste i vi bili i oni si krće puteve. Morate neprestano potvrđivati.

Koliko učestalo izlažete i postoje li institucije, galerije uz koje ste vezani.

– U Francuskoj zapravo nikad baš nisam imao sreće s institucijama. Uglavnom se sve više događalo u kontaktu s privatnim kolekcionarima i galerijama. Tek kad su stvari tu počele funkcionirati, onda su se i institucije počele interesirati. U New Yorku me predstavlja galerija Feature inc., a u Parizu sam upravo prešao u Galeriju Suzanne Tarasieve, koja će me predstaviti na Art Bruxellesu ove godine u travnju.

Paše li vam još uvijek Pariz? Želite tamo ostati?

– Da.

Mislila sam, možda razmišljate o Americi.

– Ta ideja isto uvijek postoji. Ali ne mogu reći ništa određeno. Uvijek postoji mogućnost povremenih odlazaka u New York. Bez obzira na to što bi možda uvijek bilo bolje biti na mjestu gdje se stvari događaju, ipak postoje velike mogućnosti komunikacije, tako da i nije nužno biti tamo. Osim toga, radi se o crtežima koji su lagani, lepršavi, lagano se mogu transportirati, što je i jedna od prednosti bavljenja crtežom. Osim toga, crtati možete bilo gdje, u bilo kojim okolnostima. Dosta vam je jedan veliki zid da biste mogli napraviti jedan monumentalni crtež. Ta ideja lakoće, mogućnosti kretanja, nevezanosti uz određeni prostor i jednostavnosti prilagođavanja – vrlo je privlačna.

Nela VALERJEV OGURLIĆ

Crtati se može bilo gdje, u bilo kojim okolnostima – Vrankić